

INSEKT VAN DE MAAND

(Willy DE PRINS)

De Javaanse kever Mormolyce (Coleoptera, Thyropteridae)
(10-09-1978, door C.J. SEGERS)

Van A. JANSSEN kreeg ik een exemplaar van Mormolyce phyllodes, die het dier tijdens de nieuwjaarstombola won van H. REYNTJENS. Het insect werd voor het eerst rond 1820 in Java gevangen door de Nederlanders KUHL en VAN HASSELT en kwam in het museum van Leiden terecht. Men wist helemaal niet in welke familie de kever thuis hoorde omdat hij uiterlijk zeer veel op een blad lijkt, een lange hals en lange voelsprieten bezit en een eigenaardige prothorax met puntige kanten heeft. Ook gegevens over de biologie konden niet helpen omdat beide ontdekkers ondertussen gestorven waren. Later vonden verscheidene andere Nederlanders (o.a. OVERDIJK) exemplaren van Mormolyce in Java, Borneo en Malacca. Er werden zelfs verschillende soorten beschreven: M. hagenbachi, M. castelnaudi enz. De dieren bleven echter zeldzaam zodat het museum van Parijs rond 1850 zelfs 1000,- Frank betaalde om een Mormolyce te bezitten. Nog steeds was de systematische positie van de dieren onbekend. De Belgische specialist LACORDAIRE ontving later een larve ter studie, maar beweerde dat dit een vergissing moest zijn, omdat de larve duidelijk tot de Carabidae behoorde. Nochtans was er van een vergissing geen sprake, want Mormolyce is een Caraboidea, hoewel het uiterlijk van het imago dus helemaal niet lijkt op dat van onze loopkevers. Thans rekent men deze merkwuurdigke kevers tot de Thyropteridae (Caraboidea), een familie die 17 genera en 170 soorten bevat.

De aquatische vlinder, Acentria nivea Olivier (Lepidoptera, Pyralidae)
(07-10-1978, door W.O. DE PRINS)

De soort is op verschillende gebieden merkwuurdig. Door de eigenaardige bouw (aders, genitaalapparaat enz.) stelde men er een aparte familie en zelfs een aparte orde voor op. Tegenwoordig wordt nivea bij de Schoenobiinae (Pyralidae) gerangschikt. De rups leeft tot op 3 m onder het wateroppervlak van stilstaand water met rijke plantengroei. Naast de normaal vleugellose wijfjes (nog niet in België aangetroffen, maar wie heeft er al naar gezocht?) komen ook gevleugelde exemplaren voor: f. hansoni. De vlinders vliegen 's nachts en komen op licht, soms ver van alle water. Voor verdere informatie, zie PHEGEE 5, 1977, p. 57-62.

Oreopsyche plumifera Ochsenheimer (Lepidoptera, Psychidae)
(12-11-1978, door Hans HENDERICKX)

Deze soort werd ontdekt op een heidegebied in de streek van Mol (Antwerpen). Het was mogelijk om de soort in een terrarium te kweken en zo de levenscyclus te bestuderen, mede door vergelijking met het gedrag in de natuur. Een uitgebreid verslag van deze kweek vindt u in PHEGEE 7 (3), 1979, p. 57-68.

De doodshoofdvlinder Acherontia atropos L. (Lepidoptera, Sphingidae)
(21-01-1979, door Tony PEETERS)

Uit enkele eieren van deze soort, afkomstig van de Kanarische eilanden, konden imago's gekweekt worden. De spreker zal binnenkort een verslag van deze kweek en de moeilijkheden die erbij kwamen kijken in PHEGEA publiceren. Terloops zij nog gezegd dat hij ons het geluid, op band opgenomen, dat de poppen veroorzaken als ze gestoord worden, liet horen. Tevens konden de aanwezige leden enkele weken nadien het piepende geluid waarnemen dat het imago voortbrengt als het verontrust wordt.

Acanthinodera cummingi Hope (Coleoptera, Cerambycidae)
(11-02-1979, door L. MARNEF)

Deze keversoort vertoont een groot seksueel dimorfisme, met als gevolg dat het wijfje en het mannetje als twee verschillende soorten en zelfs in twee verschillende genera beschreven werden. Zo wordt de soort in 1833 beschreven in een subgenus van Ancistrotus : Ancistrotus (Acanthinodera) cummingi Hope. Enkele maanden later wordt ze beschreven door LEGUIEN als Amallopodes scabrosus. In 1834 wordt het wijfje nogmaals beschreven als Prionus mercurius Erichson & Burmeister. In 1835 beschrijft DUPONT het mannetje als Mallogeres microcephalus. Pas in 1854 vond GERMAIN talrijke exemplaren en ontdekte dat de mannetjes (ongeveer 5 cm lang, hoofdkleur bruin, behaard borststuk) nachtvliegers, maar de wijfjes (ongeveer 8 cm lang, hoofdkleur zwart, kale thorax) dagvliegers zijn. Hij deelde dit mee aan FAIRMAIRE die het te kennen gaf aan de Société entomologique de France in 1859. En zo toonde men meer dan 20 jaar na de beschrijving van beide seksen aan dat ze in feite één soort vormen.

Deze soort komt voor van Centraal-Chili tot Valdivia in het zuiden. Zoals bij alle Cerambycidae leven de larven van cummingi (een vrouwelijke larve is 15 cm lang en heeft een doormeter van 3 cm!) in het hout van verschillende boomsoorten: "canelo" (Drimys winteri Forster), "patagua" (Myrceugenia planipes Hook & Arn.), "roble" (Nothofagus obliqua Mirb.) en verscheidene andere zoals eucalyptus en olijf.

Apamea pabulatricula Brahm (Lepidoptera, Noctuidae)
(11-03-1979, door R. VAN AVERBEKE)

Iets over de naamgeving : "Apamea" is een stad in Groot-Phrygië, 'pabulari' = voeder halen, fourageren; 'pabulator' = fourageur; 'pabulum' = voedsel, gras. (n.v.d.r. : in Spuler, Die Schmetterlinge Europas I, 1908 staat op p. 186 : "Apamea Tr. : ἀπαμῶ mēhe ab, nämlich das Gras, von welchem sich die Raupen nähren" en op p. 196 : "pabulatricula Brahm : pabulatrix eine die Futter, Gras etc. herbeiholt, wegen des Vorkommens der Raupe").

De soort komt in België alleen voor in het zuiden. Na een twijfelachtige vermelding in 1904 door SIBILLE uit de streek van La Gileppe, werd het eerste exemplaar gevangen in 1910 door BRAY te Virton. Ver-

der werden enkele exemplaren gevangen te Ethe-Laclaireau, Buzenol en Han-sur-Lesse. Op de grens tussen de Kalk- en Schiststreek te Daverdisse heb ik 2 exemplaren op licht gevangen op 18 augustus 1974.

pabulatricula is een koudeminnende soort die voorkomt in Finland, Zweden, Denemarken, Groot-Brittannië, Duitsland, Oostenrijk, Bohemen en Rusland. Overal in deze landen is de soort zeer lokaal en zeldzaam. In 1975 werd te Bourg-Lastic (Puy-de-Dôme) 1 wijfje gevangen, het enige exemplaar dat uit Frankrijk bekend is!

De vliegtijd loopt van begin juli tot midden augustus. Er is slechts één generatie. De rups leeft op verschillende bosgrassen (in gevangenschap ook op wilde sla). Ze overwintert tot april.

Drie graafwespen uit het geslacht Crabro (Hymenoptera, Sphegidae) (08-04-1979, door Joris JANSSENS)

Een korte kennismaking met een drietal Hymenoptera, waarbij vooral de mannetjes opvallen door hun schildvormig verbrede voorpoten, nl. het genus Crabro Fabricius, of Zeefwespen zoals ze met hun Nederlandse benaming heten.

Om even te situeren waar deze graafwespen thuishoren in de zeer uitgebreide orde der hymenopteren, geef ik een kleine tabel waarin allereerst twee grote groepen opvallen :

A. SYMPHYTA : Geen wespentaille.

Alle larven leven van plantaardig voedsel.

Voornaamste families : Cephidae (Halmwespen)

Tenthredinidae (Bladwespen)

Siricidae (Houtwespen)

B. APOCRITA : Wel een wespentaille.

1. Terebrantia : Achterpoten met een dubbele dijring.

Legboor dient uitsluitend als legapparaat.

De meeste families leven parasitisch.

Voornaamste families : Ichneumonidae (Sluipwespen)

Braconidae "

Cinipidae (Galwespen)

2. Aculeata : Achterpoten met één enkele dijring.

Angel dient ook om prooien te verlammen of te doden.

Larven leven van dierlijk voedsel, uitgezonderd de bijen en de hommels.

Voornaamste families : Apidae (Bijen)

Formicidae (Mieren)

Vespidae (Plooiwespen)

Pompilidae (Spinnendoders)

Sphegidae (Graafwespen)

In deze laatst genoemde familie, de graafwespen, horen onze drie soorten thuis en wel bij de subfamilie Crabroninae, genus Crabro. Deze soorten zijn :

1. Crabro cribrarius Linnaeus, 1758

2. Crabro peltarius Schreber, 1784

3. Crabro scutellatus Scheven, 1781

Zoals de meeste graafwespen leven ze solitair en maken ze hun nesten in de grond, vooral zandgrond. Zo'n nest bestaat eerst uit een horizontale gang die daarna min of meer vertikaal afbuigt, waarna de hoofdgang zich vertakt in verschillende gangen met op het einde van elk een broedkamer. Dit noemt men trosbouw. In de broedkamer bevinden zich één of meer prooien, in dit geval vliegen, met telkens een ei van de wesp.

De imago's zijn vrij grote, rijk geel en zwart getekende wespen. Men kan ze vooral in onze Kempen aantreffen. We bespreken even afzonderlijk de drie Crabro's :

A. Mannetjes :

1. cribrarius : -de grootste soort (10 à 15 mm).
-herkenbaar aan de schildvormig verbrede achterpoten, waarvan haast de hele oppervlakte gevlekt is.
2. peltarius : -iets kleiner (9 à 13 mm).
-schild van boven gestreept, onderste helft met enkele punten.
3. scutellatus : -de kleinste soort (7 à 10 mm).
-schild volledig gestreept, heeft een zebra-achtig uitzicht.

B. Wijfjes :

1. cribrarius : -mesonotum (voorste deel van het borststuk) gegroefd in de lengte.
2. peltarius : -mesonotum met ronde indrukken.
-op het abdomen alle tergieten geel gevlekt.
3. scutellatus : -mesonotum met ronde indrukken.
-niet alle tergieten geel gevlekt.

Waar toe de vreemde schilden op de voorpoten van de mannetjes dienen, heb ik nergens in de literatuur kunnen terugvinden. Ze dienen zeker niet om te graven omdat dit werk door de wijfjes wordt opgeknapt. Daartoe zijn deze uitgerust met forse kamharen aan de voorpoten. Misschien vormen ze een hulpmiddel bij de paring of dienen ze als schrik-effect tegenover vijanden.

Wat de biologie betreft, heb ik volgende gegevens :

1. cribrarius : -algemeen, maar steeds zeldzamer wordend.
-nest op zandige plaatsen, ook in tuinen en soms in boomholten.
-vliegt van juni tot september.
-prooi : vooral Stomoxys calcitrans (steekvlieg).
-parasiet : de goudwesp Chrysis ignita.
2. peltarius : -meer verspreid en algemener.
-nest in het zand.
-vliegt van juni tot september.
-prooi : een groot aantal vliegensoorten, o.a. Sargus en Chrysomyia formosa.
-parasieten : de mierwesp Myrmosa melanocephala en de Tachinidae-vliegen Sphecapata conica en Metopia leucocephala.

3. scutellatus : -minder algemeen en meer gebonden aan droge heiden.
 -vliegt van juni tot augustus.
 -prooi : Dolichopus-soorten.
 -parasieten : Chrysis ignita en Hedychrum nobile
 en de vlieg Sphecapata conica.

W.O. DE PRINS : Diksmuidelaan 176, 2600 BERGHEM.

ENKELE WAARNEMINGEN TE HODISTER (Luxemburg)

(Koen en Joris JANSSENS)

Onderstaande soorten werden waargenomen in de periode van 30 juli tot 6 augustus 1977 :

<u>Apoda avellana</u> Linnaeus	1 ex.	(Limaconidae)
<u>Drepana binaria</u> Hufnagel	1 ex.	(Drepanidae)
<u>Cilix glaucata</u> Scopoli	3 ex.	"
<u>Thyatira batis</u> Linnaeus	1 ex.	(Thyatiridae)
<u>Habrosyne pyritoides</u> Hufnagel	1 ex.	"
<u>Cosmorhoe ocellata</u> Linnaeus	1 ex.	(Geometridae)
<u>Colostygia olivata</u> Denis & Schiffermüller	2 ex.	"
<u>Hydriomena furcata</u> Thunberg	13 ex.	"
<u>Perizoma alchemillata</u> Linnaeus	17 ex.	"
<u>Eupithecia icterata</u> Villers	3 ex.	"
<u>Eupithecia pimpinellata</u> Hübner	1 ex.	"
(det. W.O. DE PRINS)		
<u>Ennomos quercinaria</u> Hufnagel	4 ex.	"
<u>Ennomos erosaria</u> Denis & Schiffermüller	1 ex.	"
<u>Crocallis elinqueria</u> Linnaeus	1 ex.	"
<u>Peribatodes secundaria</u> Denis & Schiffermüller	4 ex.	"
<u>Alcis repandata</u> Linnaeus	2 ex.	"
<u>Alcis maculata bastelbergeri</u> Hirschke	1 ex.	"
<u>Gnophos obscuratus</u> Denis & Schiffermüller	1 ex.	"
<u>Lymantria monacha</u> Linnaeus	2 ex.	(Lymantriidae)
<u>Eilema lurideola</u> Zincken	2 ex.	(Arctiidae)
<u>Euplaqia quadripunctaria</u> Poda	1 ex.	"
<u>Cucullia umbratica</u> Linnaeus	5 ex.	(Noctuidae)
<u>Brachylomia viminalis</u> Fabricius	2 ex.	"
<u>Acronicta leporina</u> Linnaeus	1 ex.	"
<u>Hoplodrina blanda</u> Denis & Schiffermüller	1 ex.	"
<u>Parascotia fuliginaria</u> Linnaeus	1 ex.	"

Koen en Joris JANSSENS : Korte Leemstraat 15a, 2000 ANTWERPEN.